

EYÜP SABRİ ERMAN, (25.6.1972 -12.9.1972)

3 Ağustos 1327 Zonguldak doğumlu Eyüp Sabri Erman, 1932 - 1933 öğretim yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra, ilk mesleğe 24.4.1934'de Suşehri C. Savcısı olarak başlamış; daha sonra sırasıyla; Antep C. Savcı Yardımcısı, Menemen Hukuk Hâkimliği ve Zonguldak Asliye Hukuk Hâkimliği, Toplu Basın ve İş Mahkemesi Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. 13.4.1953 tarihinde Yargıtay Üyeliğine atanan Eyüp Sabri Erman, 14.6.1960 günü ikinci Daire Başkanlığına atanmıştır.

1972 - 1973 Adli Yıl Açış Konuşmasını Başkan Vekili olarak yapan Eyüp Sabri Erman, yaş sının nedeniyle 3.6.1974 günü Yargıtay Onikinci Hukuk Dairesi (icra ve iflâs) Başkanlığından emekliye ayrıldıktan sonra aynı yıl Ankara Barosu'na başvurarak avukatlık mesleğine başlamış. Ölüm tarihi olan 22.11.1976'ya kadar savunma mesleğini sürdürmüştür.

22.11.1976 tarihinde vefat eden Eyüp Sabri Erman'ın "Toprak Davaları ve Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu", "Hukuk Davaları Nasıl Açılır, Nasıl Yürütülür" ve "Seçim" adlı eserleri yayımlanmıştır.

1972 -1973 Adalet Yılıni açarken, geçen yıl ebediyete göçen hâkim ve savcı arkadaşlarımıza Ulu Tanrı'dan mağfiret, emekliye ayrılanlara yeni hayatlarında mutluluk ve esenlik içinde nice nice yıllar dilerim.

Kuru istatistik rakamlarını sıralayarak, başarılarımızı övünç vesilesi ederek kıymetli vakitlerinizi almayacağım. Sözlerime arkada bıraktığımız adalet yılını dolduran ve henüz aktüalitesini kaybetmemiş olayların adli yönlerini ve mesleğin sorunlarını dile getirerek başlayacağım.

12 Mart Muhtırasını gerektiren; her tür hak ve hürriyetleri, rejimi, Devletin bütünlüğünü tehdit edici, kanlı ve anarşik olaylar ve halen içinde bulunduğumuz olağanüstü durum hepinizce ve milletçe bilinmektedir. Tekrarlamayacağım. Yalnız; Türk Devleti'nin, Türk Milletinin varlığı ve geleceği ile bu derece yakından ilgili kökenleri dışarıda, dirijanları malum, Anayasa dışı olaylar ve bunları oluşturan nedenler karşısında Türk Adliyesinin tutumunu, ödev ve borçlarını belirtmeye çalışacağım. Bunun için her şeyden önce, Türk Milleti adına, Türk mahkemelerince kullanılan yargı erkinin niteliğini ve Devlet bünyesindeki önemli rolünü belirtmek zorundayım.

MAHKEMELERİN DEVLET BÜNYESİNDEKİ YERLERİ VE ROLLERİ

Bugünün demokratik hukuk devleti; yasama, yürütme ve yargı erklerinin dengeli şekilde ayırımı esasına dayanır. Bu kuvvetlerden hiçbirinin diğerine tahakküm etmesine müsamaha etmez. Anayasa'ya koyduğu temel hükümlerle, kabul ettiği demokratik müesseselerle dengenin bozulmamasına, kuvvetlerden birinin kendisini "her dilediğini yapmağa kadir, lâyüs'el" saymamasına gayret eder. Örneğin; kanun yapmak gibi sahibini nüfuzlu kılan veya böyle bir his uyandıran çok geniş yetkileri haiz yasama meclisleri tasarruflarının temel kurallara uygunluk derecesini temin için Anayasa Mahkemelerini, ferde nazaran daha kuvvetli, dilediğini yapmağa kadir yürütme erki ödevlisi organların tasarruflarını kontrol etmek ve haksızlıkları gidermek için idare mahkemelerini getirmiştir.

Saydığımız bu üç kuvvetten biri olan yargı erki; Devleti oluşturan, onun fertle münasebetlerinde hukuk kuralları dışına çıkmamasını temin eden, yargı tasarruflarıyla da hakkın ve adaletin tecellisini sağlayan kuvvettir.

TÜRK ANAYASASI'NA GÖRE DURUM

Türk Anayasası'nın 4 üncü maddesinde açıklandığı gibi; egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Millet, egemenliğini; devleti oluşturan kuvvetler ve bunların organları eliyle, Anayasa'nın koyduğu esaslar çevresinde kullanılır. Bu kullanma, hiçbir suretle belli bir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasa'dan almayan bir Devlet yetkisini kullanamaz.

Yargı yetkisi, Türk Milleti adına, bağımsız mahkemelerce kullanılır. Hâkimler görevlerinde bağımsızdırlar. Anayasa'ya, kanuna, hukuka ve vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görüyorsunuz ki, Türk Anayasası, Hukuk Devletini oluşturan bütün kuralları sinesinde toplamış, yargı erkini ve bunu kullanan hâkimleri, hukuk devletinin ihmal edilemez bir unsuru saymış, gerekli yetkilerle donatmıştır.

Mahkemeler, kendilerine vücut veren Anayasa hükümlerine ve bu hükümler doğrultusunda çıkarılmış kanunlara harfiyyen uymak ve onları uygulamamakla yükümlü oldukları gibi başkalarını da riayete zorlamak, aykırı davranışları, hukuk düzeni içinde, lâıyk oldukları cezalara çarptırmak, bu ödevlerini istisnasız ve müsamahasız yapmak zorundadırlar. Konuyu, Anayasa'dan bazı örneklerle açıklayalım.

Herkes; kişiliğe bağlı, dokunulmaz, devredilemez, vazgeçilemez hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet kişinin temel hak ve hürriyetlerini; fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi iktisadi ve sosyal bütün engelleri kaldırır, insanın maddi ve hukuki varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlar (Madde : 10).

Anayasa'da yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, insan hak ve hürriyetlerini veya dil, ırk, sınıf ve mezhep ayırımına dayanarak, nitelikleri Anayasa'da belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadiyle kullanılamaz.

Bu hükümlere aykırı eylem ve davranışlar suçtur. Cezaları kanunlarda gösterilmiştir.

Kamu haklarının savunucusu olan savcılar, bilhassa Anayasa ve Devlet düzenini ilgilendiren suçlarda çok uyanık, çok titiz davranmaya, suça muttali olur olmaz hiçbir emir ve talimat beklemeden, insiyatifleri ile derhal harekete geçip kovuşturmaya, Türk hâkimleri de; önlerine getirilen suçu ve suçluyu, Anayasa ve ceza kanunları doğrultusunda, her yönden, titizlikle inceleyerek gerekli cezayı vermeye mecburdur. Mahkemelerin, devlet oluşumundaki rolleri, Anayasa ile yüklendikleri borç ve ödevleri bunu gerektirir.

DÜZEN DEĞİŞTİRME İDDİALARI

Anayasa ile müesses düzen değiştirilebilir mi? Sözüünü ettiğimiz (değiştirme) bizzat Anayasa'nın koyduğu kurallara ve demokratik hukuk düzenine göre mümkün olan değiştirmelerdir. Yoksa Anayasa hükümlerinin zor kullanılarak değiştirilmesi asla

caiz değildir.

Türk Anayasası'nda biri; belirli şekil ve şartlara uyularak değiştirilebilir, diğeri; hiçbir şekilde değiştirilemez nitelikte iki tür hüküm vardır. Devletin şeklini ve bütünlüğünü tesbit eden hükümler ikinci türe girer. Anayasa'mız 9 uncu maddesinde, Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmünün değiştirilemeyeceğini ve değiştirilmesi teklif dahi edilemeyeceğini açık ve kesin olarak belirtmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin şekli ve nitelikleri, Anayasa'nın başlangıç bölümünde ve ayrıca madde metinlerinde kavram olarak ele alınıp birer birer tespit edilmiştir. Başlangıç bölümünde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki maksat şöyle anlatılmaktadır.

"... Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplamayı, Türk Milletini dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak, millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi, Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve millî mücadele ruhunun, millî egemenliğin, Atatürk Devrimleri'ne bağlılığın tam şuuruna sahip olarak insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini, bütün hukuki ve sosyal temelleriyle kurabilmek".

İşte Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri ve kuruluşundaki amaç budur. Bu esasları ve ikinci madde hükümlerini gözönünde tutarak diyebiliriz ki:

Türkiye Cumhuriyeti; insan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve onları teminat altına almayı amaç edinen; millî, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Cumhuriyet kavramına ve onun Anayasa'da belirtilen niteliklerine dahi unsurları hedef tutan veya Türk Devleti'nin ülke ve millet bütünlüğünün bölünmesine yönelik düzen değişikliği iddiaları Anayasa'nın değişmez kural ve kavramlarına karşı gelmek, onları yok etmek ve değiştirmek gayret ve çabalarından başka bir şey değildir.

Becerikli bir kamufle ile samimi dilek ve arzuların masum bir tezahürü şekline sokulan, bu suretle vatandaşlar arasında yayılmasına, taraftar bulmasına çalışılan aslında, Anayasa'nın değişmez düzenine matuf olan iddia ve propagandaların, istenilen ortamın hazırlanması halinde kuvvete dönüşeceği şüphe edilmemelidir. Zira; Anayasa'nın emredici hükümlerine aykırı ve suç niteliğini haiz bu kabil düzen değiştirmelerinin normal hukuk yolları ile oluşturulmasına imkân yoktur.

Cezai sonuçlarından kurtulabilmek, daha serbest ve kandırıcı şekilde hareket edebilmek için mahiyeti, amacı ve neticeleri kasten açıklanmayarak yorumu öğrenci, işçi çiftçi, memur, aydın, yarı aydın her meslekten vatandaşların kendi açılarından idrak ve anlayışlarına bırakılan ve bu suretle zihinlerde Anayasa'nın değişmez düzenine karşı bir tepki uyandıran iddialar ve propagandalar dahi kanaatimce suçtur. Düzen değişikliği iddialarının açıklığa kavuşturulması, masum halkı kandırıcı mahiyetlerinden uzaklaştırılması şarttır. Ancak bu suretledir ki, Anayasa'nın sağladığı hak ve hürriyetlerden faydalanarak kötü niyetlerini samimiyet maskesi altında gizleyenlerin Devlete ve Cumhuriyete yönelik gerçek maksatlarının oluşmasına, kuvvete dönüşmesine mani olunabilir.

KALKINMA PLÂNLARI

Sayın Başbakan, üçüncü 5 yıllık kalkınma plânını açıklarken, toprak tarım, hukuk, adliye, vergi, maliye, petrol, maden, eğitim reformlarının mutlaka yapılması lüzumuna ve yeni stratejinin bu reformlara istinat ettirildiğine işaret buyurdular. Türk Anayasası, 129 ncu maddesiyle yalnız iktisadi kalkınmanın değil, sosyal ve kültürel kalkınmanın da plâna bağlanmasını, bu plân çevresinde yürütülmesini zorunlu kılmıştır.

Sosyal ve kültürel kalkınmaya el atılmadan iktisadi kalkınmanın istenilen aşamaya ulaşabileceğini sanmıyorum. Demokratik bir ülkede sanayi, ticaretin, ziraatin gelişmesi, kalkınması; sermayeye, emeğe, emekçiye ve müteşebbise her bakımdan emniyet ve itimat telkin eden, oturmuş sosyal bir ortamın mevcudiyetini gerektirir. Hukuk devletinin işleyişi, vergi adaleti ve emniyeti, asayiş, mahkemelerin durumu bu ortamın hazırlanmasında ön plânda gelirler. Üzülerek söyleyelim ki, bugüne kadar kalkınma plânlarında daha ziyade ekonomik duruma önem verilmiş, sosyal ve bilhassa adli kalkınma ihmal olunmuştur.

Zahmet edilip adalet yılını açış nutukları incelendiği zaman görülecektir ki, yıllar boyu bu kürsüden adli kanunlardaki, mahkemeler teşkilatındaki eksikliklerden; aksaklıklardan, davaların gereği gibi görülüp bitirilmediklerinden, vatandaşların yakınmalarından söz edilmiş, alınması gereken acil tedbirlere işaret olunmuştur. Bu sözler hiçbir yankı yaratmamış, bugüne kadar olumlu tek bir adım atılmamıştır. Adli düzen, her geçen yıl, türlü «etkenler altında biraz daha gerileyerek ihtiyaçlara cevap veremez olmuş, dava sayısı biraz daha fazlaşmış, vatandaşların şikâyetleri biraz daha artmıştır. Bugün Türk halkı adli düzenden şikâyetçidir. Bu şikâyetlerin nedenlerini, diğer etkenleri bir yana atarak tamamen mahkemelere hâkimlere yüklemek insafsızlık olur.

İYİ BİR ADALETİN UNSURLARI

Adalet; az külfet ve masrafla, kolay çabuk, kanuna, hukuka ve maddi meseleye uygun ve isabetli şekilde yerine getirilmelidir. Bu unsurlar ve bunları etkileyen nedenler üzerinde duralım :

Türkiye, dünyada nüfus artışı oranı bakımından önde gelen milletler arasındadır. Nüfusumuz her yıl 750 bine; yakın bir artış kaydetmektedir. Son istatistiklere göre otuzbeş milyona ulaşmıştır.

Köylerden şehirlere akın, ekonomik gelişme, sermaye ve işçi hareketleri, zaman zaman başgösteren buhranlar, toplumdaki dalgalanmalar ilh... gibi sebepler fertler ve fertle toplum arasındaki sürtüşmeleri çoğaltmaktadır.

Saydığımız bütün bu haller, davaların ve binnetice mahkeme işlerinin çoğalmasında başlıca etkenler olduğu halde, adli teşkilât davaların artışı oranında genişletilmiş, hâkimlerin adedi çoğaltılmış değildir. Hergün biraz daha "çoğalan davaları karşılayabilmek için gündemine 30 - 40 duruşma koymak zorunluğunda bulunan mahkemelerimiz çoğunluğu teşkil eder. İlk mahkemelerde olduğu gibi Yargıtay'da da dava adedi yıldan yıla, bir çığ gibi çoğalmaktadır. 1969 yılında Yargıtay'a intikal eden dava adedi (188276) iken 1971 yılında (206541)'e ulaşmıştır. Bu kadar davanın 7'si ceza 111 hukuk olmak üzere Yargıtay'ın 18 dairesince incelenip karara bağlanmak zorunluğuna gözonüne getirilirse konunun azameti hakkında bir fikir edinilebilir. Bu kadar hacimli ve yoğun işin, sürüncemede bırakılmadan çıkarılması endişesinin, her bir dosyaya ayrılacak zamanın kısılmasını gerektireceği ve binnetice

kararların isabetine ve gerekçesine tesir edeceği muhakkaktır. Evvelki bir yazımızda da belirttiğimiz gibi, her derecedeki mahkemelerin günde, ayda ve yılda normal olarak görülebilecekleri dava adedinin, davaların mahiyetine göre tespit edilmesi, adli istatistik rakamları ele alınarak işi çok olan yerlerde yeni mahkemeler kurulması şarttır. Bu suretle hâkimlere; duruşmalara hazırlıklı çıkabilmeleri, yoktan sebeplerle talikler yapmamaları, zaruret halinde yapılacak taliklerde oturum aralarını pek kısa tutmaları imkânları sağlanmış ve bütün bunların üstünde; kanunları, ilmî ve kazâî içtihatları, hukuk literatürünü takip edebilme fırsatı verilerek kararlarında isabet temin edilmiş olacaktır.

YARGITAY'IN DURUMUNA GELİNCE

Dünyanın hiçbir medeni devletinde, bu kadar çok davaya bakmak zorunda bırakılan, bu kadar çok dairesel ve esas görevinden saptırılmış bir Yargıtay bulunduğunu tasavvur edemiyorum.

Bugün, Yargıtay dairelerinde teraküm etmiş iş yoktur. Feragat ve fazilet sabihi Yargıtay hâkimlerinin, işler bir misli daha artsa da sağlıklarından, yaşantılarından fedakârlık yaparak, resmî mesai ölçüsünü taşıyan saatlerde de çalışıp uhdesinden gelmeye uğraşacaklarına eminim. Fakat, bu şartlar altında yapılacak bir çalışmanın keyfiyetin cemiyete feda edilmesi sonucunu doğuracağı muhakkaktır.

YARGITAY HUKUK GENEL KURULU'NUN DURUMU

Hukuk ve Ceza Genel Kurulları, özel daireler üye ve başkanlarından teşekkül eder. Daireler faaliyette iken genel kurullar; genel kurullar faaliyette iken daireler toplanamaz. Hukuk dairelerinin hacimli ve yoğun işleri arasında ancak çarşamba ve cumartesi olmak üzere haftada bir buçuk gün Hukuk Genel Kurulu faaliyetine tefrik edilebilmektedir. Teşekkül tarzı toplantı nisabındaki olumsuz faktörler, dairelerin kendi işlerini biran evvel çıkararak teraküme sebebiyet vermeme gayretleri Hukuk Genel Kurulu toplantılarını engellemektedir. Bundan başka bazı toplantı günleri içtihadı Birleştirme veya seçim çalışmalarıyla geçmektedir. Bu gibi olumsuz sebepler Hukuk Genel Kurulu'nda işlerin terakümüne sebebiyet vermiştir. Bugün iki bini aşkın dosya tetkik sırası beklemektedir, içinde 1968 yılında gelenler de vardır.

Konu, 1951 -1952 Adalet Yılıni açış nutkunda ele alınmış, sonraki açılışlarda tekrarlanmış, bilhassa geçen yıl ısrarla üstünde durularak "genel kurul toplantılarının aksamayacak şekilde düzeltilmesinin acil bir ihtiyaç halini aldığı" belirtilmiş, gerekli kanunun biran evvel tedvini temenni edilmiştir.

Yıllar boyu tekrarladığımız halde Yargıtay'ın ve genel kurulların gereği gibi çalışmalarını temin edici kanunlar henüz tedvin edilmiş değildir. Halen Millet Meclisi Adalet Komisyonu'nda olduğunu sandığımız tasarının, Yargıtay'ın gerçek ihtiyaçlarına uygun şekilde, biran evvel hazırlanıp kanunlaştırılması bir zaruret halini almıştır.

YARGITAY'IN YÜKÜ NASIL HAFİFLETİLEBİLİR?

Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme mercii ve bir içtihat mahkemesidir. Vazifesi; kanun hükümlerinin, kanun metnine, esprisine ve hukuk kurallarına uygun olarak bütün Türk mahkemelerince aynı şekilde tatbikini sağlamak, içtihat birliğini temin etmektedir. Çağdaş ülkelerde Yargıtay'la ilk mahkemeler arasında, davayı ilk mahkemenin incelediği gibi incelemek, doğru ise onamak, yanlışsa doğru kararı kendisi vermek üzere kurulmuş istinaf mahkemeleri vardır. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar bizde de istinaf mahkemeleri mevcuttu. Yeter

sayıda yetenekli hâkim bulunmaması, işler mahkemelerde yıllarca uzayıp sürüncemede kalmasına rağmen yine de doğru kararlara ulaşamaması, bütçe mülâhazaları gibi nedenlerle kaldırıldı. 1963 yılında Adalet Bakanlığınca hazırlanan "adliye mahkemelerinin kuruluşu" hakkındaki kanun tasarısında ve buna ait gerekçede; yurttaşlara yeni bir hukuki teminat sağlamak ve Yargıtay'ın altından kalkılmaz hale gelen yükünü hafifleterek esas vazifesini yapabilir, duruma getirmek maksadiyle, Türkiye'nin 25 yerinde üst mahkemeler (istinaf mahkemesi) kurulması ve 1964 yılı eylülünden itibaren faaliyete geçirilmesi öngörülmüştü. Bu tasarı kanunlaşp tatbik safhasına intikal edemedi.

Yargıtay'a yeni daireler eklemekle, üye kadrosunu genişletmekle işlerin düzene gireceğini sanmıyoruz. Bugün Türkiye'de, birinci sınıfa ayrılmış, yetenekli hâkim ve savcılar çoğalmıştır. Bütçe mülâhazaları vatandaşları hukukî teminattan yoksun bırakmak için yeter sebep değildir. Bilhassa; mahkemelerimizin tek hakimli oluşları, davaları ilk mahkeme gibi ele alıp inceleyecek üst mahkemelerin vücudunu zorunlu kılmaktadır. Konu biran evvel ele alınıp işlenerek ihtiyaçlarımıza uygun bir teşkilât kanunu ile istinaf mahkemelerinin kurulmasındaki fayda ve zaruret gün gibi aşikârdır.

HUKUK REFORMU NEDİR, LÂZİM MIDİR?

Hukuk; kişiler ve kişilerle toplum arasındaki münasebetleri düzenleyen kurallar manzumesidir, toplumun ve onu teşkil eden fertlerin haiz oldukları kültür, hars, adet ve ananeye bir kelime ile; toplumun hasletlerine ve uygarlık seviyesine göre kendiliğinden oluşur, gelişir ve serpilir. Her milletin kendine özgü bir hukuku vardır.

Türk Milleti, kökeni tarihi devirlerin derinliğinde kaybolan efsaneleşmiş bir maziye sahiptir. Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarına uzanan imparatorluklar kurmuş, birçok uygarlıklara tesahup etmiş, benliğini kattığı kendisine özgü bir uygarlık meydana getirmiştir, iyi ahlâkı, fazileti, başkalarına yardımı, her türlü debdebe ve alayışten kaçınmayı emir ve nasihat eden İslâm Dini, Türk kültürüne olumlu şekilde katkıda bulunmuştur.

Türk toplumu; kültür, hars, adet, anane bakımından Garbı kopya ettirmeyecek derecede zengin ve üstündür. Tarihi gelişmesi, mükteşebatı, zekâsı çağın yeniliklerini kavramaya ve takibe elverişli böyle bir toplumun, bilim, fen ve teknik bakımlarından ilham edilmiş, geriye kalmış oluşu tarihi devirlerinde, uygarlıklarından tevarüs ettiği hasletleri yok etmez. Kültürümüzü, harsimizi, adetlerimizi, ecdattan tevarüs ettiğimiz ve her Türk'ün şahsında me'nûs iyi hasletleri korumak ve bunların oluşturduğu hukuk kuralını tesbit etmek zorundayız. Garplılışmayı, bir kopyacılık şeklinde değil bilim, fen ve teknik dallarında ilerleme olarak kabul etmeliyiz. Ben, bütün bu saydığım nedenler sonucu, (Tabii Türk hukukunda) bir reformun gerekli olmadığı kanısındayım.

KANUNLARDA ADLÎ TEŞKİLÂT VE DÜŞÜNCEDE REFORM

Kanun kendiliğinden oluşan hukuk kurallarının, toplumun ve ferdin ihtiyaçlarına en iyi cevap verir şekilde tespitini, mümasil olaylarda, herkes için, aynı şekilde uygulanmasını amaç edinen mektup hukuktur. Yasama meclislerince ihtiyaca cevap veren hukuk kuralının tamamen tespit edilememiş veya geçen zaman ve değişen ihtiyaç nedeni ile kanun hükmünün yetersiz kalmış olması daima mümkündür. Bu sebeptendir ki, kanunlarda reform söz konusu olabilir.

Cumhuriyeti müteakip adlî kanunlarda reform düşüncesiyle Medeni Kanun, Ticaret Kanunu, Ceza Kanunu, icra ve iflâs Kanunu ve Muhakeme Usulleri Kanunları

gibi temel kanunları gaipden aynen tercüme ederek yürürlüğe koyduk. Bunlardan icra ve iflâs Kanunu; yürürlüğe girdikten pek kısa zaman sonra, Türk toplumunun bünyesine uymadığı, ihtiyacına cevap vermediği anlaşılacak kısa fasıllarla, müteaddit defa değiştirildi. En son 6 yıl önce 538 sayılı Kanunla ve münhasıran toplum ihtiyaçları gözönünde tutularak yapılan değişikliklerle bu kanun ilk şeklinden tamamen ayrılmış, bize özgü bir hâl almıştır. Ticaret Kanunu da 1957 yılında tamamen değiştirildi. Fakat; bu değişiklik ilk kanun gibi Garptakilerin kopyası olduğu ve İsviçre'den alınan Borçlar Kanununda satış aktine ve diğer bazı akitlere ait hükümler bulunduğu gözönünde tutularak bunların ticari türleri hakkında ayrı hükümler konmayıp atıf yapılmakla yetinildiği için ihtiyaçlarımızı tamamen karşıladığı iddia olunamaz.

Ceza Kanunu sık sık yapılan değişikliklerle yamalı bir bohça haline döndürüldü. Diğer temel kanunlar, 46 seneye ulaşan bir zamandanberi uygulanmaktadır. Garp kanunlarının aynen iktibas edilmiş oluşunun doğruluğunu veya yanlışlığını münakaşa etmeyeceğim. Yeri burası değildir. Yalnız, kanunların terbiye ve islah edici durum yaratmaktaki hasletlerine değinmekle yetineceğim. Uzun zaman ve defalarla tekrarlanan bir hareketin itiyat ve tabiatı - saniye haline geleceği hatırdan çıkarılmamalıdır.

Türk toplumu, geride kalan 46 yıl sonunda Garptan alınan temel kanunları esas itibariyle benimsemiştir. Bu sözüm, bu kanunlarda ihtiyaçlarımızı karşılamayan, bünyemize uymayan, düzeltilmesi zorunlu hükümler bulunmadığı anlamına alınmasın. Maksadım, kanunun tümü esas alınarak aksayan kısımlarının düzeltilmesini temin etmektir. Bazı örnekler vereyim:

Medeni Kanunun, müteveffanın, çocuklarıyla içtima eden ana ve babasına mirastan hiçbir pay bırakmayan hükmü, iştirak halinde mülkiyete, aile şirketi emvaline ilişkin hükümleri, vasiyeti, boşanmayı zorlaştıran, adeta imkânsız hale sokan hükümleri, aileyi pek daraltarak büyük anne ve babalara torunlarıyla şahsi münasabet sağlamamış oluşu ilh... kanaatimce Türk toplumu düşüncelerine ve ihtiyaçlarına uymamaktadır. Temel kanunlar, bir revizyona tabi tutularak bugünün ihtiyaçlarına uygun hale getirilmelidir.

Mahkeme usulü kanunları, davaları uzatabilecek gereksiz şekillerden arınmalı, kötüniyetli, kişilerin, arkasına sığınarak hakkı ve adaleti geciktirmelerine elverişli bulunan hükümleri düzeltilmeli, davaların en az emek ve masrafla, en çabuk ve isabetli kararlara bağlanmasını temin edici hükümlerle mükemmelleştirilmelidir.

Şimdiye kadar ihmal edilmiş olan Mahkemeler Teşkilâtı, Yargıtay Teşkilâtı Kanunları, Hâkimler Kanunu, Hâkimlerin Maaş ve Özlük işleri Kanunu daha fazla geciktirilmeyerek biran evvel çıkarılmalıdır.

HUKUK DEVLETİNE GÖLGE DÜŞÜREBİLECEK TASARRUFLAR

Sözlerimi bitirmeden evvel, demokratik hukuk devletinde yargı erkinin ve bunun organları olan hâkimlerin müstesna mevkilerini belirtmeyi ve bunu herkese duyurup belletmeyi Türk Anayasası'nın ve mensubu olmakla şeref duyduğum hâkimlik mesleğinin yüklediği, yapılması zorunlu bir borç, bir ödev sayıyorum.

Türk Anayasası, yasama erkinin temsilcileri senatör ve milletvekillerini, yürütme erki görevlisi bakanları nasıl diğer devlet görevlilerinden ayırarak ayrı statüye tabi tutmuş, gerekli hak ve yetkilerle donatmışsa, yargı erkini millet adına kullanan hâkimler için de aynı şekilde ve ayrı hükümler getirmiş, ayrı statü tespit etmiştir. 134

ncü maddesindeki "Hâkimlerin yetenekleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri meslekte ilerlemeleri, diğer özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı esasına göre kanunla düzenlenir hükmü ile bunu teyit etmiştir. Üzülerek söylüyorum; 50 seneye ulaşan bir zamandanberi Anayasa'nın bu amir hükümleri yerine getirilerek, maaş vesair özlük işlerini düzenleyici kanunlar çıkarılmamış, memurlar kanununa ek maddelerle idareye çalışılmıştır. Adetleri az da olsa yasama ve yürütme erkine mensup bazı zevat bile, Anayasa'ya rağmen hâkimleri, diğer Devlet görevlileri gibi sayarak aynı hükümlere ve muamelelere tâbi tutulmaları lüzumunu savunmuşlardır. Yasama meclislerinde hâkimlere ait işler konuşulurken gümrük ve orman koruma memurları ile mukayese eden hatipler görülmüştür. Son örneğini Maliye Bakanlığı'nın bir tamimi önümüze sermiş bulunuyor. Kendilerine özgü maaş kanunu çıkarılincaya kadar Personel Kanununa madde ile hâkimler için diğer devlet görevlilerinden farklı ve artı göstergeli bir maaş sistemi kabul edilmiş, Millet Meclisi bu artı göstergeli maaşı emekliliğe esas saymışken senato, hâkimlerin diğer devlet görevlilerinden hiçbir farkları ve özellikleri bulunmadığı düşüncesiyle kanuna bir fıkra ekleyerek artı rakamlarının emekliliğe esas tutulmayacağını belirtmiş tasarı bu şekliyle kanunlaşmıştır.

Anayasa Mahkemesi, hâkimliğin niteliklerini, Anayasa ile haiz bulunduğu hak ve yetkileri, maaş kanunlarının henüz çıkarılmamış oluşunu ve ek madde ile tespit edilen hâkim maaşının bir ayırım yapılamıyacağını, artı rakamlarının fazla iş veya temsil karşılığı verilen bir ödenek değil maaşın bir cüz'ü olduğunu, tamamının emekli keseneğine tabi tutulacağını hüküm altına almış ve bunu önleyen, statüce eklenmiş hükmü iptal ederek yasadan çıkartmıştır, iptal kararı üzerine durumu mali yönden inceleyen Sayıştay Genel Kurulu 1 inci derecenin son kademesindeki hâkimler için Emekli Kanununa ek tabloda gösterge bulunduğundan bunların emekli keseneğine tabi tutulacaklarını, diğer kademelerin tabloda göstergesi bulunmadığı için bunlar hakkında bir kanunla tabloya gösterge ilâvesi lazım geldiğini tesbit etmiştir. Anayasa Mahkemesi'nin ve Sayıştay Genel Kurulu'nun bu kararları uyarınca tatbikata geçirildiği halde Maliye Bakanlığı kendi teşkilâtına ve diğer bakanlıklara yaptığı bir tamimle tatbikatı durdurmuş, general ve amiraller müstesna hiçbir hâkime artı gösterge üzerinde emekli maaşı bağlanmamasını emretmiştir.

İPTAL KARARI İDDİA OLUNDUĞU GİBİ KANUNDA BOŞLUK YARATMIŞ MIDIR?

iptal kararı; hâkimler hakkında da general ve amirallerde olduğu gibi mevcut hükümler çevresinde hareket etmeği gerektirmekte olup, bunu önleyen ek hükmü çıkartmakla kalmıştır. Esas kanunda bir boşluk yaratmış değildir. Gösterge tablosuna, diğer kademelerin göstergelerinin eklenmesi tatbikat için yeterli olacaktır.

Personel Kanununun diğer Devlet görevlilerine kazanılmış hak saymayarak, memuriyetinin devamına hasren tanıdığı ödenekleri ve hatta yan ödeme vesaire adları altında verilen paraları, Hükümetin kazanılmış hak ve bin-netice maaşın bir cüz'ü sayarak emekli maaşına esas tutulması için bir kanun tasarısı hazırlaması ve meclislerin böyle bir kanunu kabul etmesi mümkündür. Hâkimlerin, böyle bir hükümet tasarrufuna ve çıkarılacak kanuna hiçbir müdahale ve itirazları yoktur. Onları üzen, yakınmaya sürükleyen olay; "hâkimler, diğer devlet görevlilerinden ayrılamaz. Haklarında özel bir statü tatbik edilemez" düşüncesiyle ve bir emirle Anayasa Mahkemesi ve Sayıştay Genel Kurulu Kararlarının bir yana itilmesi, tatbikatına mani

olunmasıdır.

Bu hususta, evvelki bildirimlerimizde uzun boylu açıklamalarda bulunduğumuz için sözümüzü uzatmayacağız.

Türkiye, demokratik bir hukuk devleti olduğuna, çağdaş hukuk devleti; yasama, yürütme ve yargı erklerinin dengeli şekilde ayrımı esasına dayandığına göre, yargı erkinin, Anayasa'nın temel hükümleriyle haiz bulunduğu hak ve yetkilerine dokunulmaması, dolaylı dahi olsa mahkemeleri etkileyici hareket ve tasarruflardan kaçınılması lâzımdır. Aksi hal hukuk devletine gölge düşürür.

Sayın Hükümet Başkanından ricamız, Maliye Bakanlığı'nın ihdas ettiği duruma biran evvel parmak basıp Anayasa ile çelişen, Anayasa Mahkemesi kararını bir tarafa iten bu hale son verdirmesi, göstergesi bulunmayan kademeler için tabloya yeni göstergeler ilâvesini temin etmesidir.

Mahkemelerin, hâkim ve savcıların adliye yardımcı personelinin, adli kanunların ıslahı ve sorunlarımız hakkında söyleyeceklerimiz bu kısa zamana sığmayacak derecede çoktur. Dertlerimizle sizleri daha fazla üzmeyeceğim. Bütün temennim, bu kısa zamana sıkıştırmağa çalıştığım sorunların biran evvel ele alınarak gelecek açılış nutuklarında tekrarına imkân verilmemesidir.

Yeni adalet yılı açılış toplantımızı şereflendirdiğinizden, dertlerimizi dinleme tahammülünü gösterdiğinizden dolayı hepinize ayrı ayrı teşekkür ederim.